

פרשת בא

ע"ג תרע"ב - ע"ג - קכ"א קכ"ב

1 ע"ג תרע"א, ע"ג ק"ד

בא אל פרעה. כ"ק זקיני וזקוללה"ה מקצק זי"ע אמר כי אצל השי"ת אין שייך לשון לך כי מלוא כל הארץ כבודו. עתדה"ק. והא דכתיב במכת דם לך. יש לומר משום דכתיב הנה יוצא המימה לעשות נקביו ואין כבודו יתב' להזכיר שמו יתב' בזה. והנה בזה"ק מתרץ קושיא זו דמשה דחיל מינ' וכו' יע"ש. ולכאורה קשה למה דוקא עתה דחיל מינ' :

קדש לי כל בכור וגו' ויאמר משה אל העם זכור וגו'. יש להתבונן מדוע לא אמר משה תיכף דין קידוש בכורים. והפסיק בפרשה אחרת יו"ט של פסח ותפילין ואח"כ בפרשה שני' חזר לדין קידוש בכורים. ואין לומר כמ"ש הרמב"ן בכמה מקומות שפעם מקצר בדיבור השי"ת אל משה ופעם בדיבור משה אל העם כי בידוע שמה ששמע משה לאמור אל העם בודאי אמר. וכן מה שאמר בודאי שמע. דהא אמרו אח"כ ואין השאלה אלא על האיחור. ונראה דהנה כבר כתבנו בשם כ"ק זקיני וזללה"ה מקצק דבכל המכות שהיו למצרים נפתח כנגדן לישראל בקדושה וזה נגוף ורפוא נגוף למצרים ובוזה עצמו הי' רפוא לישראל. עכ"ד. ולפי"ז במכת בכורות שהיא ביטול הראשית שלהם. לעומתה נתרוממה ונתקדשה הראשית בישראל. והנה יש ראשית בכל דבר. פסח הוא ראשית. מועדי וזמני ישראל. אי' ובהמ"ק זה הוא ראשית העולם. ובנפש הראשית הם המוח והלב. והנה אלו הם הראשית של עולם שנה ונפש. וכולם בפרשה זאת. והי' כי יביאך ועשיית הפסח בבהמ"ק וחג הפסח אכילת מצה ואיסור חמץ הרי הראשית של עולם ושנה. ותפילין של יד נגד הלב ושל ראש נגד המוח היא הראשית כנפש לקדש את הלב זה תשוקת האדם. המוח זה המחשבה. וכתיב בין עיניך אף שמקומם בגובה של ראש לרמזו שקדושת המחשבה תלוי' בראיית העינים. כי המחשבה כמעט אינה ברשות האדם שלא יפול לי דבר מה במחשבתו וברשות האדם הוא רק שלא יחזיק במחשבה ושיסירה ממנו אבל שלא תפול עליו כלל ולא תבוא אליו זה תלוי בשמירת העינים וכמ"ש (משלי כ"ג) תנה בני לבך לי ועיניך.

3 ואחר הראשית נגרר הכל וזה למען תהי' תורת ה' בפיך והוקשה כל התורה לתפילין. כי זה יסוד כל התורה. ואם האדם מקדש את לבו ומוחו או שוכנת אתו תורת ה' בקרבו ממש ואורייתא וקב"ה כולא חד. והנה מצד קדושת הראשית שבאדם עצמו מזה נסתעף שגם הראשית שחוץ לגופו נתקדש. וזה קידוש בכורות ראשית הבנים. וראשית קנינו הוא ראשית בהמה טהורה. ואף כל דבר המשמש לגופו. הוא פטר חמור. נמי יש לו קדושה לפדיון. וכל אלה מסתעפים מקדושת הראשית שבאדם עצמו וזה סיבה לזה:

10 ויש לומר עוד דפסח דעיקרו אינו אלא לאכילה וכן מצה ואיסור חמץ מקדש את הגוף. ותפילין של יד שצריך שימה כנגד הלב מקדש את הנפש שמשכנה בלב. ותפילין של ראש מקדש את השכל שמשכנה במוח בגובה של ראש. ולעומת זה מתפשטים שלשה מינ' קדושת בכורה. בכור בהמה טמאה הוא פטר חמור נצמח מקדושת הגוף שבאדם ונסתעף מזה ממונו שהוא חומרי ביותר כגון חמור יהי' לו קדושה בצד מה כגון לפדיון. בכור בהמה טהורה נסתעף מקדושת הנפש שבאדם וכמו שאמרו ז"ל בענין קרבנות תבוא נפש ותכפר על הנפש. בכור הבנים נסתעף מקדושת השכל שבאדם. שהבנים נמשכין ממוח האב. הכלל ששלשה ראשית אלו נמשכים משלשה ראשית אלו. ואי"כ יצדק לומר דין ראשית אלו קודם לאלו שהרי 30 הסיבה קדמה לעולם להמסובב. ומה תצא לנו תוכחת מוסר לכל אדם שיתייקר בעיניו הראשית שלו ולא יוציא ח"ו לבטלה. יכן הראשית שבכל יום ויום יהי' כולו מוקדש לגבוה. וכאמרם ז"ל (רש"י במדבר כ"ג כ"ד) עומדים משנתן שחרית לחטוף את המצות. והחסידים הראשונים לא דיברו דברי חול קודם התפלה:

10 ויש לומר עוד דפסח דעיקרו אינו אלא לאכילה וכן מצה ואיסור חמץ מקדש את הגוף. ותפילין של יד שצריך שימה כנגד הלב מקדש את הנפש שמשכנה בלב. ותפילין של ראש מקדש את השכל שמשכנה במוח בגובה של ראש. ולעומת זה מתפשטים שלשה מינ' קדושת בכורה. בכור בהמה טמאה הוא פטר חמור נצמח מקדושת הגוף שבאדם ונסתעף מזה ממונו שהוא חומרי ביותר כגון חמור יהי' לו קדושה בצד מה כגון לפדיון. בכור בהמה טהורה נסתעף מקדושת הנפש שבאדם וכמו שאמרו ז"ל בענין קרבנות תבוא נפש ותכפר על הנפש. בכור הבנים נסתעף מקדושת השכל שבאדם. שהבנים נמשכין ממוח האב. הכלל ששלשה ראשית אלו נמשכים משלשה ראשית אלו. ואי"כ יצדק לומר דין ראשית אלו קודם לאלו שהרי 30 הסיבה קדמה לעולם להמסובב. ומה תצא לנו תוכחת מוסר לכל אדם שיתייקר בעיניו הראשית שלו ולא יוציא ח"ו לבטלה. יכן הראשית שבכל יום ויום יהי' כולו מוקדש לגבוה. וכאמרם ז"ל (רש"י במדבר כ"ג כ"ד) עומדים משנתן שחרית לחטוף את המצות. והחסידים הראשונים לא דיברו דברי חול קודם התפלה:

לפי האמור יובן הענין דבמדרש בראשית (פ' י"א) דויברך אלקים את יום השביעי ברכו במאור פנים. שאינו דומה מאור פניו של אדם בשבת כמאור פניו בחול. כי שבת היא רוא דאחד. ובודאי מפני שנתחזק או כח צלם אלקים על האדם ע"כ הוא מחבר גם את פרטי אנשים. ע"כ מאור פניו יותר בהיר ועוז פניו ישונה לטובה:

4 ע"ג תרע"ד, ע"ג קכ"ב

ויצא מעם פרעה בחרי אף. בש"ס זבחים (ק"ב). אמר ר"ל סטרו ויצא. ויש להבין למה הוצרך לזה. שבודאי לא עשה משרע"ה מחמת כעס שזה תכונה רעה בנפש. אלא לתועלת וצורך. ומה צורך ותועלת הי' לו בזה. ונראה דהנה באיכות החיבור של נפש האדם שהיא רוחנית בגוף הגשמי (נבוכו המחקרים כי איך אפשר צירוף וחיבור בין שני דברים שאינם ממהות אחת. וכ"ק אבי אדמו"ר וזללה"ה אמר בזה שהוא מחמת צלם האלקים המחבר אותם. ואך בצלם יתהלך איש. עכ"ד. והנה המלך הוא המחבר את העם. ויש לומר נמי שכחו הוא מפאת צלם האלקים. כאמרם ז"ל (אבות פ"ג) חביב אדם שנברא בצלם שנאמר בצלם אלקים עשה את האדם. ובתוס' (יבמות ס"א). שהאדם נקרא אפי' גוי. ואם יש בו כח החיבור יותר הוא מפאת שיש בו צלם האלקים ביותר. ולפי"ז יובן ענין כבוד מלכים. שנצטוינו עליו ואפי' משה 20 ואליהו נצטוו לחלוק כבוד למלכות. ואפי' למלכי אוה"ע שהוא מפאת צלם האלקים שעליו: והנה אם ישראל הם בגלות תחת מלך אחר. אף שישראל ואומה"ע אינם בסוג אחד. בודאי הוא מצד צלם האלקים שבו. מה גם במצרים שהיו ישראל מצורפים ומחוברים למצרים לגמרי. כאמרם ז"ל שהיו כעובר במעי בהמה. ועובר ירך אמו. בודאי הי' למלך מצרים צלם אלקים חזק לצרף הפכים כאלו יחד. והנה אמרו ז"ל (סנהדרין ג"ח:) הסוטר לועז של ישראל כאילו סוטר לועז של שכניה. 30 ובוה יש לפרש דברי חכמים וחדותם. שאמר ר"ל סטרו ויצא. היינו שלקח ממנו את גודל כחו. שהוא הצלם אלקים שהי' עליו. ובוה עצמו נפסק החיבור והצירוף שהי' בינו לבין ישראל:

לפי האמור יובן הענין דבמדרש בראשית (פ' י"א) דויברך אלקים את יום השביעי ברכו במאור פנים. שאינו דומה מאור פניו של אדם בשבת כמאור פניו בחול. כי שבת היא רוא דאחד. ובודאי מפני שנתחזק או כח צלם אלקים על האדם ע"כ הוא מחבר גם את פרטי אנשים. ע"כ מאור פניו יותר בהיר ועוז פניו ישונה לטובה:

4 נח תרע"ו, עמ' קמ"א

6

בבנינו ובבנותינו וגו' נלך כי חג ה' לנו. ויש להבין כי בחג אין המצוה להביא את הטף חוץ במצות הקהל, וא"כ מה טעם הוא להוליך עמם הטף מחמת החג. ונראה לפרש דהנה ענין מצות ראי' (חגיגה ב.) כדרך שבא לראות כך בא ליראות, וכתוב (משלי ט"ז) באור פני מלך חיים, ומחמת מצוה זו ניתוספו בישראל ברכה וחיים, ובאשר טף של אדם נגררין אחריו ומחשבים כגופו גם הם בכלל מתברכין בברכת החג, והתפשטות החיים מתפשטת גם עליהם אף שהם בריחוק מקום, וארץ ישראל עצמה מאחדת כל ישראל בשרשם, וע"כ אף שהטף בריחוק מקום נגררין ונמשכין אחר שרשם, והתינו בא"י אבל במצרים ובמדבר שאין להם דבר המאחדם בשרשם שוב צריכין גם הטף אתם עמם בקירוב מקום:

ולפי האמור יש ליתן טעם דאין מצות ראי' בשבת, דבשבת כל ישראל מתאחדין, כי שבת רזא דאחד, והיינו דשבת הוא יומא דנשמתא ובהנשמות כל ישראל הם אחד, וע"כ מה שאנשי משמר לבד והכהנים העובדים במקדש הם מתראין לפני ה', נחשב כאילו כל נשמות ישראל אף שהם בריחוק מקום כאילו היו ג"כ שמה. כמו ביו"ט הטף של אדם שנחשבים כגופו, ואף שמצד הגופים נפרדת כל גוי' וגוי' לעצמה, מ"מ כל ענין שבת שהוא יומא דנשמתא

והנשמות הרי מתאחדות, ואינו דומה ליו"ט שאיננו נקרא יומא דנשמתא וצריכין גם הגופים להיראות, וע"כ יו"ט שחל בשבת אין השבת פוטר את יו"ט מראי', דאף דמצד נשמתם מתאחדים עדיין חסרה התאחדות הגופין.

7 נח תרע"ד, עמ' קל"ב

7

ויאמר משה בנעריו ובוקנינו נלך וגו' כי חג ה' לנו. ויש להבין מה זה נתינת טעם כי חג ה' לנו הלא אין דרך הטף לזכות, כטענת פרעה, ונראה דלשון חג הוא סיבוב מלשון (ישעי' מ"ד) ובמחוגה יתארהו. והיינו שבחג ממשיכין הארה אלקית מעומק רום ונקרא בפי המקובלים סובב כל עלמין, שהוא מאיר בהשואה אחת מעלה ומטה, כידוע ענין זה בדברי הרב ז"ל בתניא. וע"כ מגיעה 10 ההארה האלקית אפי' לטף ולקטנים וכולם מקבלים תועלת הזוכה ואשר איננו זוכה. ואף דבזמן המקדש לא היתה המצוה להביא עמם את הטף רק בהקהל, יש לומר דכל ישראל הם כאיש אחד אשר ישנו שם בביהמ"ק ואשר איננו שם, וע"כ אפי' כשהטף בביתם חשוב כאילו היו שם, וזה ניחא בזמן המקדש, אך במצרים שעוד לא נעשו כולם כאיש אחד ולא נתערבו ישראל עד שעברו את הירדן, ע"כ היו צריכין להיות גם הטף במקום הוביחה: 20 ולפי האמור יש ליתן טעם על י"ב חלות בשבת, כי שבת היא רזא דאחד, ועונג שבת של כל איש מגיע לכלל כולו אשר ישנו פה ואשר איננו פה, וידוע דיש י"ב גבולי אלכסון, והיינו קיבוץ כל הכחות מכל הצדדים, וזה זוכה כל איש אשר השבת קילטתו, וע"כ השרידים אשר ה' קורא שהשבת קולטתם עושין י"ב חלות נגד כל י"ב גבולי האלכסון להורות על ענין זה: